

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 526615/4

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יוסף יגודה – אב"ד, הרב ישראל דב רוזנטל, הרב סיני לוי

התובעת: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד לימור פסטרנאק)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד מיכל שוויקה)

הנדון: בעל שלא זן ולא פרנס – חיוב גט ועילה לחלוקה לא שוויונית של הרכוש

פסק דין

בפנינו תביעת גירושין של האישה שכרכה בתביעתה תביעה לחלוקת רכוש ואף תבעה את כתובתה. מנגד הגיש הבעל תביעה לשלום בית. התקיימו דיונים, הצדדים הגישו סיכומיהם ובאה עת ההכרעה.

א. רקע

הצדדים נשואים כשלושים ושבע שנים ולהם שלושה ילדים בגירים.

שתי סוגיות עיקריות שנויות במחלוקת. האחת – סוגיית הגירושין, האישה תובעת את גירושה, ואילו הבעל מבקש להותיר את הנישואין על כנם; השנייה סוגיית הרכוש – האישה טוענת שיש לחלוק את הרכוש בחלוקה שאינה שוויונית שבה תקבל היא את החלק הגדול יותר, ומנגד טוען הבעל שאם תתבצע חלוקת רכוש הרי שהוא שיזכה לחלק גדול יותר ברכוש מאשר האישה כמפורט להלן.

ב. תמצית טענות האיש בתביעת הגירושין

לטענת האיש הוא מעוניין בשלום בית.

לדבריו: אף אם הקשר אינו מטבי – אין הצדקה לגירושין ואין עילת גירושין; הטענות שהוא שותה ומשתמש בסמים אינן נכונות, הוא משתמש במדטון בלבד או בתרופות חזקות, אך אינו צורך סמים. הוא סובל כיום מבעיה נפשית.

לדבריו בסיכומים, זוהי הזוגיות שלהם אשר אף אם אינה מאוזנת – טוב לצדדים בה: "[...] כך מבקשת לחיות וכך בוחרת לחיות עמו אשתו, דומה – מתוך אהבה מלאה!!!" (סעיף 6 לסיכומים).

בסעיף 4 לסיכומי הנתבע הוא טוען כי האישה נתנה הסכמתה למצב שבו הבעל אינו מפרנס, שותה ומשתמש בסמים – אף לדבריה היא ידעה על אורחות חייו קודם הנישואין ועל דעת כן נישאו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. תמצית טענות האישה בתביעת הגירושין

לטענת האישה, במהלך כל חיי הנישואין לא תפקד הבעל כנדרש וכמצופה מבעל. באופן קבוע לא פרנס, שלח ידו בסמים ובאלכוהול. גם כיום האיש אינו מעוניין בשלום בית, אלא מעוניין להמשיך להיות נסמך על שולחנה של האישה. ביטוי לכך הוא שהוא כלל לא פעל לשלום בית ואף לטיפול הזוגי לא הגיע באופן רציף וכשהגיע לא היה נכון ליצור שינוי משמעותי בעצמו כדי להתאים עצמו לחיי הנישואין עם האישה.

בהיבט הכלכלי, לדבריה, התנהלותו של הבעל גרמה נזקים למשפחה כאשר השקיעו כספי דירה בבורסה, בהמלצת אחיו של הבעל, לפני שנים – השקעה שירדה לטמיון. כל השנים התמודדה עם גידול הילדים לבדה. הבעל היה עסוק בענייניו, הנאות, סמים, שתייה; חי בחוסר יציבות; הוא לא הצליח להתמיד בעבודה כלשהי למשך זמן; במהלך החיים המשותפים הוביל את המשפחה לחובות ולהפסדים כלכליים. היא שמרה על התא המשפחתי אך בשנים האחרונות, ובעיקר לאחר מחלתה והחלמתה, הגיעה למצב שאינה יכולה לסבול עוד את החיים לצד בעלה. לדבריה, שלב מרכזי במשבר היה כשאף במהלך מחלתה התעלם הבעל ממנה ולא עמד לצידה.

ד. דיון והכרעה בתביעת הגירושין

בית הדין סבור שיש להורות לצדדים להתגרש ללא כל עיכוב נוסף בשל כמה טעמים:

ראשית, האישה אינה מעוניינת כלל בבעלה ומאסה בו מאיסות ברורה. שאלת המאיסות אינה תלויה בשאלה האשמה כיום. אף לו היינו סוברים שכיום הבעל אינו אשם במצבו ושאינו בכוחו לשנות אורחותיו בשל מצבו הנפשי, הרי שהאישה אינה יכולה כלל לחיות עימו.

העובדה כי הצליחה לחיות עימו במהלך שנים ארוכות, אינה סותרת את העובדה שבשלב מסוים בחייה מאסה האישה בבעלה אשר השתמש בסמים ובתרופות נרקוטיות, שתה לשוכרה וגרם לאיבוד רכוש הצדדים בהיקף של מאות אלפי שקלים ואשר נכנס לחובות במהלך החיים המשותפים – חובות שפורעת האישה מכספה.

האישה תיארה בבית הדין כי לאחר החלמתה ממחלתה הקשה הגיעה למצב שאינה יכולה עוד לסבול את החיים לצד בעלה. כפי הנראה העובדה שהבעל לא התגייס ולא עמד לצידה אף בעת שחבר חדה הייתה מונחת על צווארה, היה בה כדי ליצור שינוי בלתי הפיך ברגשותיה של האישה כלפי בעלה. רחמי הרעיה על הבעל, אבי ילדיה, אשר סייעו כפי הנראה לתובעת במהלך השנים להכיל את המציאות הבלתי סבירה, לא עמדו עוד לצידה. בין הצדדים לא מתקיימים יחסי אישות כבר תקופה ארוכה, והדברים מוכיחים שלא ניתן להחזיר את הגלגל לאחור.

בנוסף לטענה זו, יש מקום לדון לחייב את האיש בגירושין אף בשל היותו "מאבד הון" כמי שנזקק לסמים או תחליפיהם, ובאשר אין בכוחו לפרנס האישה כל עיקר.

סמוך למתן פסק הדין הוגשה בקשה של האישה שבה מתואר מצב קשה שבו מצאה האישה את האיש ימים ספורים קודם הגשת הבקשה. האישה נכנסה לביתה הנעול בסיוע בנה ומצאה את האיש מוטל על הרצפה, תרופות וחומרים שונים סביבו – חומרים אשר נועדו לצריכה, והוא אינו מגיב. האיש פונה לבית החולים על ידי האישה ובנם. בא כוח האיש הגיבה שאינה מצליחה ליצור קשר עם האיש. מצב זה לא גרע ממומים חמורים, וגרוע מהם כמובן כאשר האיש הוא המביא על עצמו את מצבו הקשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף לכך, חשש של הפסד כספים שיטתי עולה בדברי האישה בדיון כ"ד בטבת התשע"ז (22.1.2017):

האישה: אני הצעתי לו לקחת 2,500 ש"ח בחודש לקנות מה שהוא צריך, אבל הוא מודע לכל מה שעושה, הוא היה מושך 1,800 ש"ח לפני כניסת הקצבה ואחר כך מבקש הקצבה, והיה מתחנן שאתן לו עוד 500 ש"ח, לא יכולים כך להתנהל.

הבעל: אני לקחתי 2,500 ש"ח והפקדתי אצל אחי, בכדי לשמור לי זאת, כי עשתה לי בעיות ופחדתי שלא יהיה לי כסף.

האישה: אני אמרתי לו שהכסף מביטוח לאומי הוא יכול לקחת, ואני הייתי מעבירה לו כל חודש 400 ש"ח לסיגריות, אבל ברגע שראיתי שהוא לוקח לעצמו 2,500 ש"ח, אז למה אני צריכה להמשיך לסבסד לו את התרופות, ואני לבד משלמת משכנתה ומים וחשמל.

בעל שאינו מפרנס

בנידון דידן הבעל אינו מפרנס את אשתו כפי חובתו אלא המצב הוא הפוך שהרי האישה נדרשת לכלכל את בעלה. כיום האישה אינה מוכנה יותר לשאת מצב זה. יש לברר אם בטענתה זו יש כדי עילת גירושין, ואף אם מחויב הוא לגרשה – אם הוא חייב בכתובתה מחמת הנימוק שאינו מפרנסה? יסודה של שאלה זו נובע מההנחה שהבעל זכאי למעשי ידי אשתו, לכן ייתכן שאינה יכולה לטעון נגדו שאין לה מזונות שהרי היא ניזונת ממעשי ידיה. נברר בקצרה סוגיה זו ממקורותיה.

חייב הבעל במזונות האישה

הבעל חייב במזונות אשתו. לדעת הרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה ב) חייב הבעל במזונות האישה הוא מהתורה. אומנם יש מהראשונים הסוברים שחובו במזונות הוא מדרבנן ועיין בבית שמואל (סימן סט ס"ק א) שציין לשיטות הראשונים.

תיקנו חכמים שיש זיקה מסוימת בין חיובי האיש והאישה "תקנו מזונות תחת מעשי ידיה". ביחס לחיוב המזונות תיקנו חכמים תקנה נוספת שמגדירה את חיוב האישה במעשה ידיה כנגד חיוב הבעל במזונות האישה. תקנה זו היא לטובת האישה ובידה להיפטר מחיובה במעשי ידיה, אם תותר על מזונותיה.

דינו של בעל שאינו מפרנס את אשתו

בדינו של בעל שאינו מפרנס את אשתו נחלקו האמוראים במסכת כתובות (דף עז עמוד א):

אמר רב: האומר "איני זן ואיני מפרנס" – יוציא ויתן כתובה. ושמאל אמר: עד שכופין אותו להוציא – יכפוהו לזון.

בהמשך הגמרא מבואר שרב אינו מקבל את עמדתו של שמאל מטעם "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת", דהיינו: דבר בלתי־נסבל הוא שהאישה תזדקק כל פעם לתבוע מזונותיה בבית הדין, ויש חשש שאישה תבוש לבוא לבית הדין כל פעם ותמות ברעב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש לברר, לדברי רב שאמר "יוציא", אם כופין אותו להוציא שהרי מניעת מזונות לא הוזכרה במשנה של "אלו שכופין". רבים מהראשונים הוכיחו שכופין מדברי רבי אבהו בירושלמי, בפרק אחרון של מסכת גיטין: רבי אבהו נימק הדין שכופין במניעת מזונות בקל וחומר: "מפני ריח הפה כופין וכו' ומפני חיי נפש לא כל שכן?!"

כפי הנראה גם שמואל הבין שלדברי רב שאמר "יוציא" כופין, שהרי אמר "עד שכופין אותו להוציא [...]"

רבנו חננאל והרי"ף פסקו הלכתא כשמואל.

בעל הלכות גדולות והרא"ש (כתובות פרק ז סימן יט שהביא השיטות) פסקו כרב.

הרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה יא) כתב: "ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה – כופין אותו להוציא."

נראה שהרמב"ם דייק וכתב "ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם" כדי להגדיר שאכן מדובר במצב של חיי נפש שרק אז כופין.

המגיד משנה (שם) ביאר שמקורו וטעמו בסוגיה הנזכרת והוסיף וכתב:

וכתב הרשב"א [לפנינו בחידושי לכתובות (שם) – בשינויי לשון קלים]:

ואפילו לדברי רבנו חננאל ורב אלפס אפשר לומר שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון, כגון שאין לו במה לפרנס אי נמי שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרוויח ולזון, שכופין אותו להוציא, דהא שמואל לא דחי לה להא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אותו להוציא יכפו אותו לזון, הא אין יכולים לכופו לזון, יכפוהו להוציא.

עכ"ל. והן דברי רבינו.

נראה שכוונתו שהרמב"ם פסק כדעת שמואל כפי שפסקו רבנו חננאל ורב אלפס, אלא שאם אי אפשר לכופו לזון יכפוהו להוציא.

הכסף משנה (שם) הביא את אשר תמהו על הרמב"ם:

כתב רבינו ירוחם (מישרים נתיב כג חלק ה, נו ע"ד) שתמהו על רבינו למה כופין אותו להוציא מאחר שאין לו ממה לזונה, דאם אין לו אין כופין כמו בעל חוב שאין לו.

בביאור הגר"א (אבן העזר סימן ע ס"ק ח [על דברי הרמ"א שהביא את שיטת רבנו ירוחם בשם "יש אומרים" וכדלהלן]) ביאר בקצרה את מקורו של רבנו ירוחם מתוך ניסוח מאמרו של רב בגמרא הנ"ל: "ויש אומרים כו' – מדקאמר 'האומר: "איני" כו' משמע דוקא שיש לו."

ביישוב התמיהה כתב הכסף משנה:

ויש לתמוה על תמיהתם דמה ענין זה לזה, דבעל חוב אין תקנה בדבר, מה שאין כן בנדרון זה שיש תקנה שיוציאנה ומאחר שאחד מתנאי הנישואין הם המזונות אם אין לו במה לזון יוציאה.

אף שנראה מדבריו שיש כאן חילוק אחד, ניתן לבאר שיש בדבריו שני חילוקים מבעל חוב:

א. בידו של הבעל לתקן את המצב, שאין לאישה מזונות, בזה שיגרשנה והיא תוכל להתפרנס מאחר שזה כמי שבידו לשלם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. חיוב המזונות הוא חלק מתנאי הנישואין. האישה נישאה לו על דעת שיפרנסה, וכעת, כשאינו ממלא חיובו, עליו לגרשה וזאת אף אם הוא אנוס בדבר.

עיינן בית מאיר (סימן ע סעיף ג) שנקט כן והביא ראייה מסימן קנד (סעיף ז) שכן הדין באינו יכול לגבי חיוב עונה.

פסיקת ההלכה

בשולחן ערוך (אבן העזר סימן ע סעיף ג) פירט את היקף החיוב של הבעל במזונות אשתו במצבים השונים כולל התייחסות לחיובו מדין 'עולה עמו ואינה יורדת עמו'.

לאחר מכן הוסיף וכתב על פי דברי הרמב"ם הנזכרים: "ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה, כופין אותו להוציא." "

הרמ"א הביא את דעת רבנו ירוחם ורבנו תם (בתשובה שהזכיר רבנו ירוחם) החולקים על הרמב"ם וזו לשונו: "ויש אומרים שאין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו (רבנו ירוחם בשם רבנו תם)."

במקרה שאין אלו 'חיי נפש', שיש לו לתת לה לחם אין לכפות, כפי שציין הבית שמואל (סימן ע ס"ק ז) – "אפילו לחם – משמע אם יש לו יכולת ליתן לה לחם, אין כופין אותו ליתן גט בשביל לפתן ושאר דברים" וכפי שכתב גם החלקת מחוקק (שם ס"ק ט).

בהגהת רבי עקיבא איגר על הבית שמואל (שם) כתב: "ושאר דברים – נ"ב אבל בכנסת הגדולה אות כ' כתב דלאו דוקא לחם הוא הדין כל מיני מזון כל שאינו יכול לזונה כעני בישראל."

האם יש חיוב גירושין כשיכול לזונה בלחם – שאין אלו 'חיי נפש'?

אף שנקבע שאין לכפות, יש להוסיף ולברר מה הדין במקרה זה – האם אפשר לחייב את הבעל בגירושין שהרי אינו ממלא את חיובו על פי הכללים שקבעו חכמים?

בפסק דין מבית הדין הגדול (פסקי דין רבניים חלק ה פס"ד בעמוד 329) כתבו:

לגבי החיוב לגרשה מפני שאינו זן אותה, והוא עני שאין בידו לפרנסה, הלא כתבו החלקת מחוקק והבית שמואל (סימן ע ס"ק ט) שאם יכול ליתן לה לחם, אף שאינו יכול ליתן לה ליפתן ושמן ושאר דברים, מכל מקום אין כופין להוציא בשבילם [...] מכל מקום אין לחייבו לתת לה גט שהרי מכל מקום הוא נותן לה לחם שהיא צריכה.

כנגד זה כתב הרה"ג ח' ג' צימבליסט שליט"א, בפסקי דין רבניים (חלק ח פס"ד בעמוד 307) (בהעירו על המבואר בדברי פסק זה של בית הדין הגדול וזו לשונו:

והנה החלקת מחוקק והבית שמואל שם איירי לענין לכופו לגרש, והבינו בפסק הדין הנ"ל דהוא הדין לענין לחייבו לגרש. אכן נראה דאין הדבר כן, אלא לענין לחייבו לגרש: כל שאינו נותן לה מזונות כפי חיובו, הרי הוא חייב לגרש, וכאשר נבאר.

ונראה דהטעם לזה הוא משום דכל יסוד הכפיה באינו מפרנס כתב הרא"ש בסוף פרק המדיר בשם הירושלמי סוף גיטין, דהוא משום דאם מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כל שכן [...] וכל זה הוא לענין לכופו לגרש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משום דלא מצינו במשנה שבאינו זן כופין לגרש [...] והיה צריך למצוא מקור למה שאמרו שהאומר איני זן כופין אותו להוציא, ועל זה אמרו שם בירושלמי דהוא קל וחומר, דאם מפני ריח הפה כופין (דזה מפורש במשנה סוף פרק המדיר) – מפני חיי נפש לא כל שכן. וכיון דכל יסוד הכפיה הוא משום דהוי חיי נפש, לכן למד מזה הרמב"ם (להבנת החלקת מחוקק והבית שמואל) דאם רק יכול ליתן לחם שוב אין כופין, דשוב אין כאן משום חיי נפש, וכנ"ל.

מה שאין כן לענין לחייבו לגרש דאין צריך להגיע לקל וחומר הנ"ל, אלא מפורש הוא במשנה בריש פרק המדיר: "המדיר את אשתו מליהנות לו: עד שלשים יום יעמיד פרנס, יתר מיכן יוציא ויתן כתובה." והיינו שמחייבים אותו לגרשה, אבל לא כופין [...] ובזה אין הטעם משום חיי נפש, אלא משום דאינו ממלא את חובת המזונות כלפיה, ולכן גם אם נתן לה לחם, כל שאינו נתן לה את כל מה שחייב לה מדין עולה עמו, מחייבים אותו לגרש.

עכ"ל שם בפסק הדין הנוגע לעניינו.

דהיינו: אם הבעל אינו ממלא חיוביו לתשלום המזונות כפי שקבעו חכמים אף אם אין הדבר מגיע לכדי חיי נפש הרי הוא חייב לגרשה.

נציין שאף הרה"ג שאול ישראלי זצ"ל, שישב באותו הרכב של בית הדין הגדול, העיר באופן דומה על כותב את פסק דין את אותה הערה. דבריו אינם מובאים בפסקי דין רבניים שם, אלא בפסקי דין רבניים – משפטי שאול (סימן כא באות ה) עיין שם.

מסקנת הדברים: הדעת נוטה שאף כאשר יש לו לפרנסה באופן שאין מדובר בחיי נפש אבל אין הוא מפרנס אותה כפי שחייבוהו חכמים, אף שאין כופין אותו לגרשה, יש עליו חיוב לגרשה שהרי אינו ממלא חיובו לזונה כפי שהוא מחויב.

הדין כשיכולה להתפרנס ממעשי ידיה

עוד עלינו לברר: כאשר הבעל אינו מפרנס כלל אך האישה יכולה להתפרנס ממעשי ידיה – האם כופין אותו לגרשה? הדעת נותנת שלא כופין לגרשה שהרי אין במצב זה חיי נפש שהרי היא מתפרנסת והולכת לה ממעשי ידיה.

אלא שעדיין יש לדון אם יש עליו חיוב לגרשה כאשר יכולה להתפרנס ממעשי ידיה באופן שלא יחסר לה כדי חיובו של הבעל במזונות אשתו.

שאלה זו נוגעת לשאלה אחרת: האם הבעל יכול לומר לאשתו על כורחה "צאי מעשי ידיך במזונותיך"?

וכך כתב הרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה ד):

ועוד תקנו חכמים שיהיו מעשה ידי האישה כנגד מזונותיה [...] לפיכך אם אמרה האישה "איני ניזונת ואיני עושה" – שומעין לה ואין כופין אותה, אבל אם אמר הבעל "איני זנך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך" – אין שומעין לו שמא לא יספיק לה מעשה ידיה במזונותיה, ומפני תקנה זו יחשבו המזונות מתנאי הכתובה.

חיוב מזונות האישה הוא החיוב העיקרי ולכן בידי האישה לומר "איני ניזונת ואיני עושה", אך הבעל אינו יכול להתיר חיובו ללא הסכמת האישה, וזאת אף אם כעת מעשי ידיה מספיקים לכדי מזונותיה, וזאת מחמת החשש שמא בעתיד לא יספיקו מעשי ידיה. מדברי הרמב"ם שיובאו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להלן עולה שהסכמת האישה יכולה להינתן גם בשתיקתה כמבואר בהמשך הפרק (הלכה כ) וזו לשונו:

הבעל שאמר לאשתו בשעה שהלך "טלי מעשה ידיך במזונותיך" – אין לה מזונות, שאילו לא רצתה בדבר זה ולא סמכה דעתה היה לה לתבעו או לומר לו "אין מעשה ידי מספיקין לי".

השולחן ערוך הלך בדרכו של הרמב"ם וכך כתב (אבן העזר הלכות כתובות סימן סט סעיף ד):

מעשה ידיה כנגד מזונותיה. לפיכך אם אמרה "איני ניזונית ואיני עושה" – שומעין לה [...] אבל הבעל שאמר "איני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך" – אין שומעין לו.

על זה נוספה הגהת הרמ"א:

אבל יוכל לומר "צאי מעשה ידיך במזונותיך, ומה שאינו מספיק אשלים לך" (הר"ן פרק הדר).

הנה השולחן ערוך פסק כרמב"ם.

מהגהת הרמ"א נראה שניסוחה משלים לדעת השולחן ערוך וכך פירש דבריו החלקת מחוקק, שיכול לומר "צאי מעשה ידיך במזונותיך" בעל כורחה, כשמעשי ידיה מספיקין, ואת הסכמתה צריך כשאין מעשי ידיה מספיקין.

לעומת זאת הבית שמואל (ס"ק ד) ביאר שלדעת הרמב"ם והשולחן ערוך גם כשמעשי ידיה מספיקין אין הבעל יכול לומר בעל כורחה "צאי מעשי ידיך במזונותיך" אלא בהסכמתה, כמבואר מלשון רמב"ם (בהלכה כ). לפי זה, הגהת הרמ"א היא דעה חולקת, דעת הר"ן הסובר שאם תינתן הבטחתו של הבעל שישלם החסר, אזי רשאי הוא לומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך" אפילו בעל כורחה. הבית שמואל ציין שכדעת הרמב"ם סוברים רש"י וראשונים נוספים וכן צידד הגר"א (שם ס"ק ז).

בהתאם לזאת יתבאר דברי השולחן ערוך (אבן העזר סימן ע סעיף ט) כפשוטן שבכל מקרה רק בהסכמת האישה יוצא הבעל ידי חובתו לפרנסה במעשי ידיה וזו לשונו: "הבעל שאמר לאשתו בשעה שהלך 'טלי מעשה ידיך למזונותיך', ושתקה – אין לה מזונות."

לעומת זאת החלקת מחוקק (שם ס"ק לג) נזקק לפרש שצריך את הסכמתה רק אם מעשי ידיה אינם מגיעים לגובה מזונותיה.

בפסקי ריא"ז (כתובות פרק ה אות ו) כתב דין כפייה כשאינו מפרנס, אבל מתוך דבריו נראה שפירש בדברי הרמב"ם שרק אם אין מספיקין לה מעשי ידיה כופין, משמע דאם מספיקין – יכול לומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך". וזו לשונו (שם):

אם אין ידו משגת לזון ולפרנס את אשתו אפילו בשיעורין הפחותין כמו שביארנו, וגם היא אינה מסתפקת במעשה ידיה [ותובעת גרושין ממנו] כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד אשר תשיג ידו ותגבה ממנו, וכך היא שטת רבינו משה בפרק י"ב.

הנה בספר נתיבות משפט (על רבנו ירוחם, דף קנה ע"ב) הביין בדעת הרמב"ם שאפילו ביכולה להתפרנס ממעשה ידיה סבירא ליה דכופין אותו להוציא. הוא חלק והעלה לעניין דינא דכל היכא שיכולה לעשות מלאכה ולצמצם את עצמה אין כופין אותו להוציא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעומתו, בקרית מלך רב על הרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה כ) חלק על פרשנותו (של ספר נתיבות משפט) בדעת הרמב"ם וכן על הבית שמואל וטען שלדעת הרמב"ם אם מעשי ידיה מספיקין, יכול לומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך" על כורחה – עיין שם פירושו בלשון הרמב"ם ודחייתו את דיוק הבית שמואל בדעת הרמב"ם. גם בספר נחל איתן על הרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה כ) חלק על הבית שמואל בהבנת הרמב"ם ופירש את לשונו באופן אחר. ועיין בהרחבה את סיכום דעות הראשונים והאחרונים בנושא זה באוצר הפוסקים (סימן סט אות כד, א).

ברור הוא שלשיטות אלו אם מעשי ידיה מספיקים כדי סיפוק מזונותיה אין מחייבים את הבעל לגרשה שהרי יכול לומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך" כפי שמתבארים הדברים בדבריהם.

האם יכול לומר לה שתעשה לצורך מזונותיה מלאכה שאינה מחויבת בה?

אף אם נקבל הכרעה זו, של רבים מהפוסקים הסוברים שאם מעשי ידי האישה מספיקים כדי מזונותיה הבעל יכול לומר לה על כורחה "צאי מעשי ידיך במזונותיך", יש לדון אם זה רק במלאכות שהאישה חייבת לעשות על פי הדין. הדעת נותנת שאף לשיטות שסוברות שיכול לומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך" כשמעשי ידיה מספיקים לה – זה רק בסוג מעשי ידיה שחייבו חכמים, דהיינו 'לעשות בצמר' ולא מלאכות שמחוץ לבית. כפי סברה זו כתב הרה"ג ח' ג' צימבליסט שליט"א בפסקי דין רבניים (חלק ח פס"ד בעמוד 307) בהעירו על המבואר בפסק דין מבית הדין הגדול (פסקי דין רבניים חלק ה פס"ד בעמוד 329) וזו לשונו:

[...] דעיקר דין זה לא נאמר אלא במעשי ידיה המחויבת לעשות לבעלה – בזה אם יכולה להשתכר כדי סיפוקה יכול לומר לה: "הפוכי מטרתא למה לי, קחי את מעשי ידיך שאת חייבת לי בשביל המזונות שאני חייב לך." אבל בזמננו שרוב רווחי הנשים אינם ממעשי הידיים המחויבת לעשותם [...]

ואם כן בנידונם הנ"ל שכנראה לא היו מעשי ידי האישה מעבודת הצמר אלא משאר מלאכות הנהוגות בזמננו, באופן שאינה חייבת לעשותן כלל, איך יאמר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך"? והרי יכולה לומר לו: "אני רוצה להפסיק לעבוד, ומה שאני עובדת הוא מפני שאתה בבית הסוהר ואין רצוני למות ברעב, אבל אתה את חייבך אינך מקיים כלל – ואפילו לא ללחם בלבד – כי אין רצוני לעבוד, ואינך יכול לחייבני בזאת!" וכנ"ל [...]

פשיטא שאינו יכול לומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך", ויכולה לומר שרצונה להפסיק לעבוד (וכאשר אמרה בפנינו שאינה עובדת אלא מפני שאין לה פרנסה) וממילא לא יהיו לה מזונות ועל כן הוא חייב לגרשה. וכשיגרשנה תינשא לאחר שיזונה (לשון בית מאיר בסימן ע סעיף ג, עיין שם).

מסקנתו היא שאומנם אי אפשר לכפות את הבעל כאשר יש לה כדי חיי נפש, די קיומה, אבל הוא מחויב לגרשה שהרי אינו ממלא את חיובו, והסכימו עימו שאר חברי בית הדין.

אומנם אפשר לטעון כי כל האמור הוא דווקא בכגון שאילו היה הבעל מפרנס לא הייתה יוצאת לעבודתה, אך במצב שבו הרצון שלה לעבוד נובע מרצונה האישי, אין להגדירו כמי שאינו מפרנסה. אין בידינו הכרעה ברורה מה הייתה בחירת האישה דנא אילו היה הבעל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מפרנסה כראוי. לא נימנע מלהעריך שאילו היה לאישה בעל שמפרנסה כראוי, יש סבירות גבוהה שלאחר מחלתה הייתה מפחיתה מהקף עבודתה או מפסיקה לחלוטין לעבוד.

נציין שגם הרה"ג שאול ישראלי זצ"ל שישב באותו הרכב בבית הדין הגדול הנזכר לעיל הסתייג מדברי הכותב באופן דומה והובאו דבריו בפסקי דין רבניים – משפטי שאול (סימן כא) וזה לשונו:

ויש כאן עוד הערה לנידון דידן [...] דחקה עצמה במעשה ידיה בכדי שלא תמות ברעב, והיא אינה חייבת בזה כלל, שרק על עשייה בצמר מצינו חיוב, וזה אינו קיים בזמננו כמו שפסק בבית מאיר. אם כן יש לדון בדבר כאילו אינה עובדת כלל והוא אינו מספק לה כלום.

וראו עוד בפסק הדין של בית הדין בנתניה בתיק 1060681/1, בהרכב הרה"ג אברהם שינדלר, הרה"ג רפאל י' בן שמעון והרה"ג יאיר לרנר. נציין כי בשו"ת חתם סופר (אבן העזר א סימן קלא) כתב שכאשר הבעל אינו יכול לפרנס אשתו יש לכופו לגרש אף כאשר יש לה להתפרנס משל עצמה, אלא ששם החשש הוא איבוד הקרן, ויש מקום לדון אם יש ליישם את הדברים בנדון דידן.

עולה מן האמור שהבעל בנידון דידן אינו ממלא חובתו לזון את אשתו ואין הוא יכול לטעון מזונותיה מצויים בידיה שהרי היא משתכרת מעבודתה, מכיוון שעל פי דין אין היא חייבת לטרוח ולעבוד מחוץ לבית שעות רבות.

מחמת סיבה זו יש לפסוק שהבעל חייב לגרש את אשתו, אבל אין לכפותו כיוון שמכל מקום אין כאן חיי נפש.

על כל האמור נוסף שהותרת המצב על כנו – השלכותיה על האישה קשות ביותר. משמעות המשך המגורים יחדיו היא שלא רק שהבעל אינו ממלא את חובתו לזון את אשתו אלא שהבעל חי על חשבון אשתו והיא זו שמפרנסת אותו, משלמת את חובות עסקו, את חוב המשכנתה גם בעבור חלקו וכן את שאר הוצאות הבית, הרכב וכדו' – דבר שלכולי עלמא אינה מחויבת. האישה רשאית על פי הדין לעכב את הכנסותיה מהמלאכות שאינה חייבת בהן – העדפה שעל ידי הדחק' – לעצמה.

האירוע האחרון שצוין לעיל שבו נמצא הבעל מוטל על רצפת הבית ללא תגובה וסביבו תרופות וחומרים שונים אשר נועדו לצריכה מדגיש ביתר שאת את המצוקה של האישה.

לא נימנע מלציין שבחיי נישואין מתוקנים מן הראוי שאישה תהיה שותפה במידת האפשר בעול פרנסת הבית עת נקלע הבעל למצוקה כלכלית או בריאותית אף שאינה חייבת בכך. דא עקא, מקרה זה אינו מאותם חיי נישואין מתוקנים כפי שפורט לעיל. מקרה זה אף מתייחד בתחושתה של האישה במהלך החיים המשותפים, תחושה של ניצול על ידי הבעל. מחמת המחלה שפקדה אותה היא שהגיעו מים עד נפש והיא במצב של "חיך קודמים לחיי חברך" ואין בכוחה להמשיך ולשאת את עולו על צווארה.

לאור האמור, הכרעת בית הדין בתביעת הגירושין היא כי יש לחייב את הבעל לגרש את אשתו.

האם יש לחייב את הבעל בכתובה?

כבר בדברי רב התפרש שמי שאינו זן את אשתו מחויב בכתובה "האומר" איני זן ואיני מפרנס" – יוציא ויתן כתובה. "כך הובאו הדברים להלכה (אבן העזר סימן קנד סעיף ג):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האומר "איני זן ואיני מפרנס" – כופין אותו לזון ואם אין בית דין יכולים לכופו לזון [...] אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה.

חיוב זה מתייחס לעיקר כתובה. מה יהיה הדין ביחס לתוספת הכתובה? והאם גם בנידוננו, שאין דין כפייה לגירושין אלא רק חיוב גירושין, מחייבים אותו בכתובתה?

לא נאריך כעת בבירור שאלות אלו. נציין שלדעת רבנו חננאל ועוד רבים מהפוסקים וכך הכרעת השולחן ערוך (סימן קנד סעיף ו) שב'באה מחמת טענה' זכאית לכתובתה ולא לתוספת כתובה, דלא כשיטת רבנו תם. טעם הדבר שהבעל לא הסכים להתחייב תוספת כתובה על דעת כן שהיא תדרוש הגירושין. כמו כן באלו שכופין להוציא מחמת מום שבבעל מבואר בדברי הבית שמואל (סימן קנד ס"ק א) שאין האישה זכאית לתוספת כתובה כאשר היא תובעת ויוזמת הגירושין, מחמת הספק התלוי במחלוקת הראשונים הנזכרת. אומנם התבאר בפוסקים שבמקום שהגירושין נובעים מחמת פשיעתו של הבעל אזי הוא מחויב גם בתוספת כתובה כי הוא נחשב כיוזם הגירושין מכיוון שבידו לתקן מעשיו.

במקרה דנן סבורים אנו שאפשר להגדיר שלבעל יש אחריות משמעותית למצב שאין הוא מפרנס את אשתו. אומנם לא נכחד שייתכן שהוא בכלל "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" דהיינו שכיום הרושם הוא שאין זו פשיעה גמורה ואין בידו לתקן את המצב ולפרנס את אשתו כפי חיובו.

לכן נראה שאפשר לקבוע באופן מוחלט שיש לחייב את הבעל בתוספת כתובה, אבל יש לתת משקל ולהתחשב בכך שיש צד לחייבו אף בתוספת כתובתה במסגרת כלל השיקולים.

הצדדים נישאו בשנת תשמ"א. הסכום הנקוב בכתובה הוא מיליון שקל (ישן) ואם נצמיד אותו למדד הוא מגיע לסך הגבוה מ־1,500,000 ש"ח. בכל מקרה ברור שאין לחייב סכום זה שהרי אין נהוג להצמיד את ערך הכתובה אלא רק לפשר על בסיס ההצמדה. בהתחשב באמור חלק משיקול הדעת לאיזון שלא מחצה על מחצה נובע מהצד ההלכתי שיש לחייב את הבעל בכתובתה ואולי אף בתוספת כתובתה.

ה. תמצית טענות האיש בסוגיה הרכושית

לטענת האיש אף אם יורה בית הדין על גירושין ועל חלוקת נכסים, הרי שיש לקבוע כי האיש יזכה לחלק הארי בנכסים וכי לא תתבצע חלוקה שוויונית – בהתאם לחוק יחסי ממון המאפשר חריגה מחלוקה שוויונית. זאת, הן לאור מצבו של האיש ומבחן התוצאה, והן לאור ההבדלים הניכרים ביכולת ההשתכרות של האישה אשר היא גבוהה לבין יכולת ההשתכרות שלו שהיא נמוכה וכמעט אינה קיימת.

האיש מודה כי דירה שהייתה בבעלותם נמכרה בעצת אחיו ותמורתה הושקעה במניות אשר אבד ערכן, אך אין להאשים את הבעל בהתנהלות הכלכלית שהובילה לחובות ולהפסדים, כיוון שהאישה – אשר היא בנקאית – הייתה שותפה למהלכים.

לטענתו, בית המגורים הנוכחי – אף שהוא רשום על שם האישה בלבד – הרי הוא בבעלות משותפת, כפי שהודתה האישה במהלך הדיון בבית הדין. הרישום על שם האישה בלבד נעשה אך ורק כדי להציל מפני הנושים, אך הייתה כוונה לבעלות משותפת. אף אם הנכס נרשם מכל טעם שהוא על שמה, הרישום אינו ראיה לכך שהוסכם על כך שהנכס הוא בבעלות האישה בלבד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדברי האישה היה הוא שותף לאישה במאמץ המשפחתי, עזר בטיפול בילדים וכדומה. נכון שבמהלך השנים תרומתו הכספית הייתה פחותה משל האישה, אך הדבר לא היה מרצונו אלא מעצם מצבו. כמו כן, כן עבד, אבל בהכנסות מצומצמות. כמו כן, ירושה בסך של כ־50,000 ש"ח הוכנסה לטובת התא המשפחתי.

כאשר בית הדין בא לחלוק בנכסים המשותפים, עליו לתת משקל לכך שלאיש אין מקורות פרנסה, אין לו יכולת השתכרות והוא מתפרנס מקצבת נכות בלבד. בשונה מכך, האישה מתפרנסת בכבוד, ולפיכך מתקיים פער השתכרות משמעותי, שהוא עילה להפעלת סעיף 8 (2) המקנה לבית הדין סמכות להקנות לאחד הצדדים חלק גדול יותר במשאבים המשותפים. כך על בית הדין לנהוג במקרה דנן.

ו. תמצית טענות האישה בסוגיות הרכושיות

לטענת האישה, אין הצדקה לחלוקת הנכסים בשווה, ויש לסטות בחלוקה לטובת האישה בהתאם לסעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון.

מעבר לשימוש הרצוף בסמים ואלכוהול, האישה היא שבמהלך כל השנים דאגה להכנסות הבית ולכלכלתו, ואילו האישה לא עבדה באופן סדיר ורק הוביל את ההפסדים הכלכליים. העסק שפתח – חנות 'הכול בדולר' – הביא על המשפחה חובות גדולים, וזאת משום שהאישה לא השקיע עצמו באופן רציני בעסק – הוא הכניס את העובדים בתחילת היום ואחר כך יצא לענייניו, להנאותיו ולצרכיו האישיים.

אף כשעבד כשכיר אצל בנו, לא התמיד. במהלך השנים האישה אף לא סייע בבית באחריות על הילדים – האישה היא שעסקה בצרכי הבית, הן מן הבחינה הכלכלית והן מן הבחינה החינוכית.

הבית רשום על שם האישה כיוון שהאישה הוביל להפסדים ולחובות.

ז. דיון בחלוקת הרכוש

בפסקי דין נקבע שרק לעתים נדירות תנצל הערכאה המשפטית את הסמכות שהוקנתה לה בסעיף 8 (2) לסטות מחלוקה שוויונית. כך בע"מ 614/07 (פלוגית נ' פלוני, תק-מח (2) 3247) נקבע בדעת רוב כי: "המקרים בהם ייעשה שימוש בסעיף זה יהיו אלה היוצאים מן הכלל והחריגים, בהם חוסר האיזון בולט באופן מיוחד."

אין ספק שבנדון דידן הבעל לא היה שותף תורם לכלכלת המשפחה: הוא לא התפרנס ובוודאי לא פרנס באופן סדיר במהלך החיים; לגבי היקף ההכנסות כאשר כן עבד, פעם אחת אמר שהרוויח כ־5,000 ש"ח וכשנחקר בשנית השיב שהרוויח בין 2,000 ש"ח ל־3,000 ש"ח; תקופות משמעותיות שלח ידו בסמים; התנהלותו הכלכלית הובילה את המשפחה לחובות סביב עסק של 'הכול בדולר'. בנוסף לכך, בהובלתו ובעצת אחיו נמכרה הדירה של בני הזוג, האישה השקיעה את הכספים בבורסה ואלו הלכו לאבדון. האישה טוענת כי האישה דחה אותה מיום ומחודש לחודש ולא שיתף אותה במתרחש בניהול הכספים. אומנם בסיכומי האישה מואשמת האישה ב"עצימת עיניים", כאשר תקופה ארוכה לא עקבה אחרי התנהלות האישה שהובילה בסוף להפסד הכספים, אך אין ספק כי האישה היא שניהלה את הכספים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין סבור שבנדון דידן הסיבה לסטות מחלוקה שווה, אינה רק שהאיש לא היה שותף משמעותי בתרומה לפרנסת המשפחה בהיבט הכלכלי, אלא שיש לקבוע שלא היה שותף ראוי ועיקרי בהתנהלות המשפחה באופן כללי.

יובהר: ההיגיון שבבסיס חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג – 1973, הקובע איזון משאבים בשווה, אינו נובע אך ורק ממאמץ הכלכלי המשותף. לפיכך, יש להיזהר מן השימוש בנימוק שהאיש לא פרנס את משפחתו באופן משמעותי, כנימוק עצמאי. וכי נאמר שבמצב שבו האם לא תצא לעבודה ותישאר בבית לטפל בילדים ואילו הבעל יצבור הון רב כשכיר או כבעל עסק, לא תזכה האישה בחלק בנכסי האיש? אומנם אפשר לנסח את ההיגיון בהסדר החוקי כך: מאמץ בן הזוג האחד בבית הוא אשר אפשר לבן הזוג השני להתפנות למאמצים הכלכליים, אך נראה מדויק יותר לומר שהבסיס הוא רחב יותר, והוא ששני בני הזוג נהנים מהמאמצים שהשקיע בן הזוג במשפחה ובילדים, ולפיכך ראוי לחלוק אף את הזכויות שנצברו בנכסים, אף אם יש פער בשותפות במאמץ הרכושי עצמו. מסתבר שככל שהשותפות במאמץ הכלכלי פחותה, יש לצפות לחלק משמעותי יותר בהיבט המשפחתי הרחב.

אנו סבורים שהיסוד לחלוקה לא שוויונית של הנכסים בנדון דידן הוא שהבעל לא רק שלא נשא בעול הפרנסה אלא אף שלא נטל חלק משמעותי במרכיבים האחרים של עול המשפחה והאחריות ההורית. זאת ועוד: בעוד האישה טורחת לטובת כלכלת המשפחה ובצבירת זכויות וכספים לטובת המשפחה, האיש בזבז אותם על סמים, שתייה ושאר מרעין בישין. בכתבי הטענות ביקשה באת כוח האיש להציגו כמי שהיה הציר המרכזי באחזקת הילדים והמשפחה. לעומת זאת, בחקירה בדיון מיום י"ז במרחשוון התשע"ח (6.11.2017) התברר שלא כך הם פני הדברים:

ש': בכתב ההגנה סעיף 41 אמרת שאתה היית אמון על הטיפול של הילדים. והיית האב של הילדים.

ת': אני האימא? בחיים לא אמרתי שאני הייתי האם. מי כתב את זה. זה תדפיס. לא מביין מאיפה היא כתבה את זה.

אני אמרתי את האמת, שהיא מטפחת את הילדים. לא שיקרתי פה.

גם ללא חקירה זו, קשה להניח שאב אשר שולח ידו בחומרים שונים, הוא עקר בית, דהיינו שהוא עיקרו של הבית, וככזה – נושא בנטל המשפחתי בהיבט הרחב. הבעל דנן לא נשא באופן משמעותי בנטל משפחתי משום סוג שהוא. בעוד האישה נשאה במכלול האחריות על המשפחה, הבעל עשה מעט מדי בכל התחומים. בית הדין סבור שהיו שנים שבהן היה הדבר עדיין נתון לבחירתו ושליטתו של האיש אשר לא קיבל עליו אחריות על חייו וחיי משפחתו. אף שבשנים האחרונות ייתכן שהמצב התדרדר למחלה נפשית וספק אם בכוחו לשנות אורחותיו, הרי זה כ"תחילתו בפשיעה וסופו באונס".

אלא שכנגד טענה זו טען הבעל שדווקא אם באנו לחלק את הנכסים באופן לא שוויוני, יש להעדיפו לאור הפערים ברמת ההכנסה. טיעון זה מתבסס על ההנחה שמטרת סעיף 8 (2) היא צדק חלוקתי ובחינת התוצאה. גישה זו יכולה להיתמך בדברי כבוד השופט עמית בבג"ץ 2533/11 וכבוד השופט רובינשטיין בבג"ץ 4178/04.

לכאורה עומדות בפנינו שתי טענות אשר אינן סותרות מבחינה עובדתית, אך כאלו אשר מובילות לתוצאות הפוכות: האישה טוענת שהיא ראויה לחלק רב יותר, כיוון שהנכסים הם תוצר עבודתה ולא עבודת האיש אשר לא תרם למשפחה ואף בזבז כספי המשפחה. לעומת זאת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האיש טוען שיש להותיר בידי יותר נכסים מאשר ביד האישה, משום שיכולת ההשתכרות של האישה גדולה מזו של האיש, באשר גורלו לא שפר עליו.

אומנם נראה שכאשר יש לבחון איזה מן השיקולים עדיף, יש בהחלט להעדיף את השיקול של העדר שותפות במאמץ, על פני הצדק החלוקתי. הסבר העדפה זו ברור: אם לא מתקיימים נתוני היסוד של מאמץ משותף, הרי שאין בסיס להחלת ההסדר שבחוק. רק כאשר יש מאמץ משותף אפשר לטעון שכדי להגיע לתוצאה צודקת יותר אפשר לסטות מן החלוקה השוויונית לטובת מי שמצבו טוב פחות. אך כאשר נפל היסוד – משום שלא קיים ההיגיון הבסיסי לאיזון המשאבים, נפל הבניין – ואין הצדקה לדון להטות את מסת הנכסים לכיוון הצד שלא פעל לטובת המשפחה מתוך דאגה לגורלו. הדאגה לגורל אחד הצדדים על חשבון חברו, מוצדקת רק במצב שבו במהלך חיי הנישואין היה מאמץ משותף.

וראו עוד בסוגיה זו בפסק דינו של בית הדין הרבני בחיפה, תיק 927100/6 בהרכב הרה"ג מימון נהרי – אב"ד, הרה"ג יצחק רפפורט ואב"ד דנן הרה"ג יוסף יגודה, ואף בפסק דינו של בית הדין הרבני בחיפה, בהרכב הרה"ג יצחק אושינסקי – אב"ד, הרה"ג דוד גרוזמן והרה"ג ד' זרביב שנקטו אף הם דרך זו, ואף הביאו פסיקה אזרחית נרחבת לאיזון משאבים על פי סעיף 8 (2) כשהבעל לא השתתף במאמץ פרנסת הבית.

הבעלות על הדירה: דירת המגורים רשומה על שם האישה בלבד. אך האישה הודתה בדיון שמטרת הרישום היתה להציל מן הנושים של האיש.

בדיון בתאריך י"ז במרחשוון התשע"ח (6.11.2017) נשאלה האישה והשיבה:

ש': האם הדירה שאתם מתגוררים בה היא של שניכם?

ת': שלי ועל שמי.

ש': מאלו כספים קנית את הדירות הזו.

ת': מכספים שקילתי מהורי, ומכספי משכנתה.

אך בהמשך נשאלה האישה:

ש': מדוע נרשמה רק על שמך?

ת': כי היה לו איחוד תיקים.

ש': כלומר, הרישום היה שהנושים השונים לא יעלו על זה?

ת': כן.

ש': כלומר, האם הדירה התכוונתם שהיא של שניכם, אבל כדי להתחמק

מנושים בחרתם לרשום את הדירה רק על שמך?

ת': כן.

לכאורה הדברים ברורים – יש כוונת שיתוף למרות הרישום.

לטענת האישה מקור ראשוני לרכישת הדירה הוא סך של 60,000 ש"ח שבו זכתה בירושה. מנגד טען האיש כי גם מצידו נכנסו 50,000 ש"ח כספי ירושה לשימוש המשפחה. ככלל, כספים אלו אינם משפיעים על הכרעת בית הדין דנן. אין מדובר על היקף כספי שמבטא תרומה משמעותית לתא המשפחתי לא מצד זה ולא מצד זה. גם ההשקעה של כספי הירושה בדירה, עולה לכדי 10% בלבד משווי הבית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למרות זאת, מקור כל הזכויות והנכסים של האישה הוא פרי עבודת האישה באופן בלעדי או כמעט בלעדי, ולא עבודת האיש.

לאור דברי האישה שמהם נראה שהייתה כוונת שיתוף, רואה בית הדין חשיבות לציין כי ההכרעה שלהלן מותירה ביד האיש זכויות השוות יותר מאשר משווי חלקו בדירה. (שווי הזכויות בדירה לאחר ניכוי משכנתא כ־700,000 ש"ח – שווי הזכויות שיקבל האיש מכלל הנכסים גבוה באופן משמעותי מחלק הבעל בדירה).

לסיכום, האיש לא תרם למאמץ המשפחתי הן בתחום הכלכלי וגם לא תרם כמצופה בשאר התחומים. כאמור, האיש לא הכחיש את הטענה שעשה שימוש בסמים במהלך שנות הנישואין וכי היה מכור תקופות משמעותיות. הגרסאות השונות היו על אופי החומרים או התרופות שבהם הוא משתמש כיום. האישה היא המקור לכלל נכסי המשפחה – כספי הדירה, והזכויות הסוציאליות. לפיכך סבור בית הדין שזהו מקרה מתאים לחלוקת נכסים באופן לא שוויוני.

נוסף לאמור נציין את אשר התבאר לעיל כי יש בנידון דידן לצדד בסברה שיש לחייב את הבעל בכתובה וייתכן שאף בתוספת כתובה וזה שיקול נוסף בקביעה של החריגה מאיזון בחלקים שווים.

ח. הכרעה בסוגיית הרכוש

לאחר שיקול הדעת סבור בית הדין כי יש לחלוק את כלל הנכסים – הדירה, זכויות וחובות משותפים בחשבונות הבנק, זכויות סוציאליות וכל זכות אחרת – בחלוקה של 70% לאישה ו-30% לבעל.

לצדדים אפשרות לנהל משא ומתן על אופן חלוקת הזכויות והחובות לפי השיעור הנזכר.

בית הדין מבהיר שאם תימכר הדירה לצד ג', או אם תבקש האישה לרכוש את חלק האיש בדירה, הרי שרשאית היא לדרוש השתתפות הבעל בחלקו בחובות מתוך חלקו בדירה.

לאור האמור מחליט בית הדין:

א. בית הדין מחייב את הבעל לגרש את האישה.

ב. אפשר יהיה לקבוע מועד לסידור גט לאחר הפרדת מגורים.

ג. בית הדין מורה על חלוקת כלל נכסי הצדדים בחלוקה של 30% לבעל, ו-70% לאישה.

ד. בית הדין פונה אל הצדדים לנהל משא ומתן על אופן החלוקה המדויק, ולעדכן את בית הדין תוך ארבעים וחמישה יום אם ישיגו הסכם.

ה. בהעדר הסכמה אחרת: דירת הצדדים תימכר, הלוואות, חובות בבנקים והלוואות ישולמו מתוך התמורה והיתרה תחולק בהתאם ליחס הנזכר.

ו. לאחר חלוף המועד יהיה כל צד רשאי להגיש בקשות ליישום פסק הדין.

ניתן לפרסם לאחר השמטת שמות הצדדים.

ניתן ביום כ"ה באייר התשע"ח (10.5.2018).

הרב סיני לוי

הרב ישראל דב רוזנטל

הרב יוסף יגודה – אב"ד